

Kuka lausuu: Suomen köyhyyden vastainen verkosto EAPN-Fin, European Anti-Poverty Network Finland.

Tämä on verkoston Terveys – ja Köyhyystyöryhmän lausunto. Koko verkoston hallitus on lähettänyt oman lausuntonsa.

Sopimus: Olen sopinut osastopäällikkö Liisa Siika-ahon kanssa, että lähetän tämän varmuuden vuoksi tänään perjantaina ennen klo 24 ministeriön sähköpostiin, koska hänellä ei ollut varmuutta pystyy klo 16.15 jälkeen tallentamaan lausuntopalvelu.fi lausuntoa.

Huomautus

Koska lausuntopalvelu.fi ei näytä tallentuneen koko lausuntomme, niin tämä on koko lausuntomme, joka on julkinen ja saa tallentaa STM palveluun

Tallennettava osuus alkaa:

Kuka lausuu: Suomen köyhyyden vastainen verkosto EAPN-Fin, European Anti-Poverty Network Finland.

Tämä on verkoston Terveys – ja Köyhyystyöryhmän lausunto. Koko verkoston hallitus on lähettänyt oman lausuntonsa.

Yhteyshenkilö: koordinaattori Tuula Paasivirta tuula.paasivirta@gmail.com

Mikä lausunto: Lausunto alla mainitusta lausuntopyynnöstä. 27.6.2015

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/34692/2024

1. Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Lausunnossamme hallituksen esitystä tarkastellaan ensisijaisesti terveyden, köyhyyden, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

Olemme huolissamme siitä, että monien osallisuus ja voimavarat heikkenevät, koska henkilön aika ja energia menee siihen, miten hän tulee toimeen ja kuinka hän pystyy täyttämään viranomaisten vaatimat velvoitteet. Pitkäaikainen sairaus-, vammaisuus ja työttömyys yhdessä saattavat heikentää henkilön toimintakykyä. Lisäksi saattaa puuttua välineet, joita tarvitaan työnhakuun eikä henkilöllä ole varaa hankkia niitä.

Edellä mainitun lisäksi osalla työnhakijoista saattaa olla tarvetta oman ammatin tietojen ja taitojen ajantasaistamiseen tai he tarvitsevat tukea ammatin vaihtamiseen. Aina henkilöllä ei myöskään ole varaa ammatissa tarvittavien lupakorttien hankkimiseen tai päivittämiseen kuten tulikortin tai hygieniapassin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportin (2025) mukaan toimeentulotuen saajilla korostuvat monenlaiset hyvinvoinnin puutteet ja on todennäköistä, että nuorten toimeentulotukiasiakkaiden kohdalla terveysongelmat, joista varsinkin mielenterveysongelmat johtavat toimeentulotukiasiakkuuteen ja tuen saannin

pitkittymiseen. Raportissa painotetaan myös, että toimeentulotukea uudistettaessa, on tärkeää huomioida tuen saajien terveydentila, millä on merkitystä palveluiden tarpeeseen sekä myös siihen, millaisia sanktioita ja velvoitteita heille on kohtuullista asettaa. Hallituksen esityksessä suunnitellut velvoitteet ja sanktioiden kiristämiset eivät muuta ihmisen käyttäytymistä, joka esityksessä kerrotaan olevan tavoitteena, jos taustalla vaikuttavat ihmisen alentunut toimintakyky ja terveydentila. Raportissa tuodaan esille myös se tärkeä asia, että työttömien toimeentulotuen tarpeen vähentämiseksi edellytetään useamman asian yhdistämistä, joita ovat riittävä toimeentuloturva, pääsy tarpeenmukaisiin ja laadukkaisiin palveluihin sekä vastaanottavat työmarkkinat.

Esityksessä ehdotetaan, että velvollisuutta ilmoittautua työvoimapalveluihin laajennetaan koskemaan myös niitä henkilöitä, joilla on lääkärinlausunto, mutta henkilö ei saa mitään työttömyysturvalain 3 luvun 3§:n 1 momentissa (mm. sairauspäiväraha, kuntoutustuki, työkyvyttömyyseläke) tai 4§:n 2 momentin 1–6 kohdissa tarkoitettua etuutta. Tällaisessa väliinputoamistilanteessa ovat esimerkiksi henkilöt, joilla sairauspäivärahan ensisijaisuusaika on täytynyt ja terveydentilassa sekä toiminta- ja työkyvyssä ei ole tapahtunut kohentumista, mutta työkyvyttömyyseläkehakemus on hylätty. Henkilö on tällöin tosiasiallisesti työkyvytön, mutta he joutuvat olemaan työttömyysturvan piirissä, jotta heidän toimeentulonsa olisi turvattu, mikä on ristiriitaista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että toimeentulotuen hakijan velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi ja hakea kokoaikatyötä vahvistetaan. Koemme, että toimeentulotuen tarve vähenisi, mikäli aivan kaikki työt olisi kannattavaa ottaa vastaan ja siten henkilön työmarkkina-arvo myös paransi. Tämä voisi myös jatkossa edesauttaa kokoaikatyön löytymistä, kun henkilö saa niin sanotusti jalkansa oven väliin. Sovitellun työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, peruspäivärahan ja ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan suojaosuuksien poisto on jo aiemmin heikentänyt näitä saavien henkilöiden mahdollisuutta ottaa vastaa pieniä tai vähäisiä työtehtäviä esimerkiksi keikka- ja osa-aikatoita. Sen vuoksi myös heidän taloudellinen tilanteensa on heikentynyt.

Tässä syntyy myös työmarkkinahäiriö, koska osa-aikaisia työntekijöitä ja keikkatyöntekijöitä on entistä vaikeampi saada esimerkiksi henkilökohtaisessa avussa, kaupan alalla tai hoivatoissa. Käytännössä muutokset voivat johtaa työvoiman saatavuuden ja tarjonnan heikentymiseen työmarkkinoilla. Vaikka hallituksen toiveena on todennäköisesti lisätä työvoiman tarjontaa, tulee ainakin osa muutoksista todennäköisesti johtamaan pikemminkin työvoiman tarjonnan supistumiseen.

Lisäksi hallituksen esityksessä (s.65) tuodaan esille, että Kelalla ei olisi jatkossa enää velvollisuutta ohjata asiakasta hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon palvelutarpeen arviointiin ennen kuin perusosaa aiotaan alentaa 40 prosenttia. Tämä on asiakkaan kannalta heikennys nykyiseen lainsäädäntöön nähden ja voi lisätä väliinputoajien määrää palvelujärjestelmässämme. Tällaisessa tilanteessa voi olla entistä vaikeampi palata tavalliseen elämään, jossa ei tarvitse toimeentulotukea ja näin voi tapahtua, kun henkilö jää ilman tarpeellista tukea ja elämäntilanteen arviointia ja ohjausta. Tilanne voi koskettaa esimerkiksi ihmisiä, joilla on monia sairauksia, heitä, jotka tarvitsevat tukea eläkkeelle pääsyyn, pitkäaikaistyöttömiä sekä osaa vammaisista henkilöistä.

Tässä on myös tärkeä huomioida, että sen lisäksi että henkilön omat terveyteen tai toimintakykyyn liittyvät haasteet voivat vaikeuttaa velvoitteiden toteuttamista, myös muut henkilökohtaiset olosuhteet – kuten sitovan hoivan tilanteet – voivat tehdä velvoitteiden täyttämisestä vaikeaa tai jopa mahdotonta. On hyvä, että omaishoidonsopimuksen tehneet omaishoitajat on tässä jossain määrin huomioitu, mutta esimerkiksi vielä suurilukuisempi joukko ilman omaishoidon sopimusta olevat henkilöt voivat kiristyvässä sääntelyssä jäädä muita heikompaan asemaan. Myös omaishoidon sopimuksen tehneiden asema heikkenee uudistuksen myötä, sillä ansiotulonvähennyksen poisto voi vähentää omaishoitoperheen tuloja noin 150–300 eurolla kuukaudessa, 150 euron ansiotulovähennyksen poistuessa.

Palveluvelkaa syntyy muun muassa eri kuntien TE- palveluissa. Kyseistä termiä käyttävät muun muassa Helsingin TE-palvelut, joiden palvelujono on kuukausia myöhässä. Edes lakisääteisiä palveluita ei pystytä kaikilta osin turvamaan.

Palveluvelka aiheuttaa sen, että ihmisten tilanteisiin ei paneuduta ja osattomuus lisääntyy yhteiskunnassamme. Lakisääteisiä asioita ei kyetä myöskään toteuttamaan eli työllistymissuunnitelmaa ei tehdä, joka kuuluisi tehdä ja tarkistaa kolmen kuukauden välein. Tämän takia henkilön ei tarvitse hakea neljää työpaikkaa eikä hänelle ole aina edes kyetty nimeämään vastuuvirkailijaa. Huolta herättää se, että yhteiskunnassamme muutetaan lakeja, joita ei tosiasiallisesti pystytty noudattamaan esimerkiksi puutteellisten resurssien vuoksi.

Lähteet:

Paula Saikkonen & Susanna Mukkila (toim.): Toimeentulotuki 2020-luvulla Tavoitteena parempi viimesijainen turva. THL Raportti 2/2025

2. Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

Hallituksen esityksessä (s.34) ehdotetaan, että toimeentulotuen perusosaa leikattaisiin. Leikkauksen suuruus olisi esimerkiksi 3 prosenttia yksinasuvien ja vanhempansa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta ja 2,1 prosenttia yksinhuoltajien osalta. Lasten lapsiryhmäkohtaiset perusosat nousisivat enintään 0,7 prosenttia.

Suomi on saanut toistuvasti kritiikkiä perusturvatason riittämättömyydestä ja Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea totesi viimeksi helmikuussa 2023 julkistetussa ratkaisussaan Suomen sosiaaliturvan tason olevan edelleen liian alhainen. Komitealle 2018 tehty kantelu koski usean eri sosiaaliturvaetuuden lisäksi myös toimeentulotuen rahamääräistä vähimmäistasoa. Ratkaisussa tarkasteltiin muun muassa vähimmäissairauspäivärahan, - työttömyysturvan peruspäivärahan, takuueläkkeen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tasoa suhteessa suomalaisten keskituloon. Komitea totesi, että Suomen vähimmäisetuudet ovat liian matalia kattaakseen tuensaajan perustarpeet.

Valtioneuvoston tiedotteessa sekä hallituksen esityksessä (s.74) tuodaan esille Suomen saamaan kritiikkiin liittyen, että Suomessa sekä sosiaaliturvaetuudet ja palvelut voidaan katsoa osaksi sosiaaliturvaa ja Suomessa monet julkisesti tuotetut palvelut ovat

maksuttomia, joten yksittäisen sosiaaliturvatuuden määrä ei siten välttämättä kerro ihmisen sosiaaliturvan kokonaistasosta. Mielestämme on huomioitava kuitenkin myös se, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen enimmäismääriä on korotettu roimasti hiljattain sekä esimerkiksi lääkkeiden vuosiomavastuuseen sekä alkuomavastuuseen on tullut korotuksia. Tämän lisäksi elinkustannukset, joista varsinkin asumisen kustannukset ja elintarvikkeet ovat kallistuneet viime vuosina, joka on vaikuttanut varsinkin pienituloisiin. Huolta herättää myös, se, että jo tälläkin hetkellä osa ihmisistä on siinä tilanteessa, että ne reseptilääkkeet, joista ei saa Kela-korvausta jäävät saamatta ja hoitoon liittyviä välttämättömiä tarvikkeita joudutaan maksamaan perusosasta.

Kuluvan kesän aikana on uutisoitu myös huolestuttavasta ilmiöstä eli siitä, kuinka lääkkeiden omavastuutasojen muutos on vaikuttanut muun muassa lääkeomavastuidenmuutosten aiheuttamista haasteista. Maailman terveysjärjestö WHO on nostanut Suomen tapauksen esiin varoittavana esimerkkinä siitä, millaisia vaikutuksia lääkeomavastuun korotuksella voi olla. WHO viittaa **Juha Sipilän** hallituksen vuonna 2017 tekemään päätökseen, joka korotti diabeteshoidossa käytettävien lääkkeiden omavastuita. Muiden kuin insuliinilääkkeiden omavastuu muuttui 4,50 euron kiinteästä osuudesta 35 prosenttiin lääkkeen hinnasta. WHO:n mukaan tapaus osoittaa, miten pieneltä vaikuttava muutos lääkekorvausjärjestelmässä voi johtaa merkittäviin vaikutuksiin potilaille. Tällöin lääkekulut nousevat kohtuuttomasti ja se on hyvin köyhille ihmisille suuri haaste. Lääkkeet voivat jäädä ostamatta, jos ne rajataan jatkossa jostain syystä toimeentulotuesta pois. Tai mikäli henkilön tulot ovat rimaa hipoen sen yläpuolella, että hän olisi oikeutettu toimeentulotukeen.

Erilaiset sosiaaliturvaleikkaukset, johon sisältyy myös kaavailtu perustoimeentulotuen perusosan alentaminen huolestuttavat myös siitä näkökulmasta, että mikäli ihmisen taloudellinen tilanne on heikko pitkään, se tiputtaa ihmisen sosiaalisista verkostoista osittain tai kokonaan, kun hän ei taloudellisen tilanteen vuoksi pääse osallistumaan esimerkiksi harrastuksiin ja perhejuhliin. Lähinnä henkilö saa ja voi olla kotona, jos sellainen vielä on olemassa, koska häätöjen määrä on kasvussa.

Huomionarvoista on myös se, että vankilasta vapautuvan tulottoman ihmisen on vaikea päästä yhteiskuntaan mukaan, jos toimeentulon taso on nykyistä niukempaa. Tällöin henkilön on vaikea hoitaa yhteyksiä perheeseensä, millä on vaikutusta myös vankien lapsiin. Yksinäisen vangin kohtalo voi myös olla tyly. Vankiloiden sisällä on myös vankien tukitoimia ja kuntoutusta tiukennettu taloudellista syistä. Jos ei ole mitään tosiasiallista mahdollisuutta saada asuntoa, toimeentuloa ja tukea työllistymiseen esimerkiksi työvoimapalveluista niin rikollisen elämän veto- ja pitovoima pitää otteessaan henkilöä ja yhteiskunnan kulut kasvavat uhrien ja vankien ja rikollisuuden kautta.

Toimeentulotuen perusosan alentaminen ja eri etuuksiin tehdyt leikkaukset yhdessä kohonneiden asiakasmaksujen kanssa tulee todennäköisesti myös vaikuttamaan siihen, että sosiaalihuollon harkinnanvaraisen toimeentulotuen (täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki) tarve tulee lisääntymään.

Lisäksi hallituksen esityksellä tavoitellaan työllistymisen lisääntymiseen liittyviä vaikutuksia. Sosiaalibarometrissa 2025 kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä 77 prosenttia, Kelan toimihenkilöistä 55 prosenttia ja Kelan esihenkilöistä 49 prosenttia koki, että toimeentulotuen perusosan alentaminen ei edistä asiakkaan työllistymistä.

Lähteet:

Valtioneuvoston tiedote 15.2.2023:

<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>

Sosiaalibarometri 2025: <https://www.soste.fi/uutiset/sosiaalibarometri-2025-toimeentulotuen-leikkaaminen-ei-edista-tyollistymista/>

3. Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Uudistuksessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että mikäli Kela saa entistä suuremmat oikeudet päästä pankkitileihin ja rahavirtoja tarkistamaan on tämä sekä pankkisalaisuuden että yksityisyyden suojan rajoittamista. Tässä on syytä tarkkaan arvioida ovatko toimivaltuudet välttämättömiä ja oikeasuhtaisia demokraattisessa yhteiskunnassa, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen rajoitusoppi ja oikeuskäytäntö edellyttää. Vaarana voi olla myös varjoyhteiskunnan ja vaihtoehtoisen rahaliikenteen käytön kasvu, mikäli luottamusta pankkeihin kavennetaan kasvavan valvonnan myötä. Tällaisesta kehityksestä voivat hyötyä järjestelmän väärinkäyttäjät ja muut joutua tiukemman valvonnan sivullisuhreiksi. Pelkona on myös turvattomuuden tunteen ja oman elämän hallinnan menetyksen pelon yleistyminen.

Jos ihmisillä on yhteistilejä käytössä, tulee myös huomioida, että tämä voi myös rajoittaa kolmansien osapuolien yksityisyyttä ja pankkisalaisuuksia. Huomionarvoista on myös se, että kolmannen osapuolen halu varjella yksityisyyttään voi johtaa siihen, että perustoimentulon tarvitsijalla ei ole mahdollista luovuttaa tarvittavia tietoja. Tästä näkökulmasta Kelan laajennettu toimivalta voi joskus olla jopa asiakkaan edun mukaista, mutta tällöin sitä tulisi myös hyödyntää asiakkaan eduksi.

Vaikka tiedonhankintaa on mahdollista käyttää myös asiakkaan eduksi ja oikeuksien vahvistamiseksi (esim. erotilanteet, kuolintapaukset), jää säännöskohtaisista perusteluista lukijalle sen kaltainen mielikuva, että tätä olisi tarkoitus käyttää lähinnä tilanteissa jossa jonkinlaista väärinkäyttöä tai epäluotettavuutta epäillään: "Tiedon saamisen edellytyksenä olisi, ettei riittäviä tietoja ja selvityksiä saada muutoin ja on perusteltua syytä epäillä hakijan tai saajan antamien tietojen luotettavuutta"(s. 69). Säännöskohtaisia perusteluja tulisi muokata neutraalimpaan sävyyn, joka ohjaisi valtuutuksien hyödyntämistä tietyissä rajatuissa tilanteissa myös, kun hakijan luotettavuutta ei ole syytä epäillä.

Järjestöillä on neuvonnassa tullut vastaan myös tilanteita, jossa kuolinpesän varojen on katsottu olevan henkilön käytössä, vaikka näin ei tosiasiaassa ole ollut. On myös mahdollista, että Kelan toimivaltuuksien kasvattaminen suhteessa rahalaitoksiin voi tietyissä tilanteissa johtaa siihen, että heillä voi olla parempi pääsy tietoon kuin toimeentulotuen hakijalla itsellään.

4. Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

Ei lausuttavaa tästä kohdasta

5. Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Asumismenojen tarkentamiseen liittyen hallituksen esityksessä vaikutusten arvioinnissa (s.38) tuodaan esille, että kuntakohtaiset rajat tarvittaessa myös laskisivat enintään 5 prosenttia vuodessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että jos henkilöllä tai perheellä ei ole erityisiä perusteita asua asunnossa, joka ylittää kuntakohtaiset rajat, henkilön tai perheen tulee etsiä kolmen kuukauden määräajan puitteissa edullisempi asuntoa tai muuten ylimenevää osaa vuokrasta ei huomioida toimeentulotukilaskelmassa eli toisin sanoen toimeentulotuen määrä pienenee.

Amnestyn raportissa (s.6) tuodaan esille, että sosiaaliturvaan tehty leikkaukset kuten asumistukien ja toimeentulotuen leikkaukset ovat lisänneet pienituloisten kotitalouksien vaikeuksia selvittää esimerkiksi asumiskustannuksista. Lähes joka viides toimeentulotukea saava kotitalous on saanut Kelalta kehotuksen etsiä edullisempaa asuntoa, koska asumiskustannuksensa ylittävät kuntakohtaiset normit. Kohtuuhintaisia kuntanormit alittavia asuntoja ei ole kuitenkaan helposti saatavilla. Erityisistä syistä Kela voi hyväksyä myös kuntakohtaisen normin ylimenevän vuokran, jos se on perusteltua mm. lapsen edun tai henkilön terveydentilan vuoksi. Asunnon ja asuinpaikan vaihtamisella on iso merkitys myös perheelle ja ihmiselle. Nykyisessä asuinympäristössä voi olla useampi tärkeä tekijä perheelle kuten sosiaalinen turvaverkko, päiväkotitai koulu, joten lapsen etuun tuleen kiinnittää erityistä huomiota. Erityisesti henkilölle, jolla on jokin mielenterveydenhäiriö, kodilla ja asuinympäristöllä voi olla tärkeä merkitys muun muassa psykologisen turvallisuuden tunteen ja toipumisen näkökulmasta.

Lisäksi Häädöt Suomessa 2015–2024-raportissa (s.43) tuodaan esille Suomen hädöistä uutta tilastotietoa. Raportissa kerrotaan, että vuonna 2024 hädöjä tuli ulosottoon vireille 8 383 kappaletta ja se on 35 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Raportissa tarkastellaan hädöjen määrää kymmenen vuoden tarkastelujakson aikana ja tänä aikana hädöjen määrä kasvoi Helsingissä 188 prosenttia, Vantaalla 180 prosenttia ja Jyväskylässä 138 prosenttia. Hädöä edeltävien 12 kuukauden aikana hädettyjen tulot laskivat ja velkaongelmat kasvoivat. Raportissa myös nostetaan esille, että keskimääräiset tulot eivät palautuneet laskua edeltävälle tasolle kahden vuoden seurantajakson aikana, ja valtaosalla hädetyistä oli velkaa ulosotossa vielä seurantajakson päätteeksi. Huolta herättää kasvaako hädöjen määrät vain entisestään, kun sosiaaliturvaleikkaukset osuvat varsinkin pienituloisiin.

Vammaisten henkilöiden kohdalla olisi turvattava asuminen tarvittaessa tiukkoja normeja suuremmassa asunnossa, koska vammaisella henkilöllä saattaa olla isoja apuvälineitä, kuten manuaali pyörätuoli, sähköpyörätuoli ja sähkömopo. Näiden latausmahdollisuus on tärkeää ja apuvälineet vaativat myös normaalia suuremman liikkumistilan asunnon sisällä ja esteettömyyden. Samoin saniteetti- ja peseytymistilat tulee olla riittävän suuret liikkumiseen apuvälineillä ja suihkutuolia käytettäessä. Samoin henkilökohtaisen avustajan on mahdollista avustamaan sekä wc:ssä ja peseytymisessä.

Vammaisella lapsella, nuorella tai aikuisella henkilöllä saattaa olla tarvetta erityisvarusteiseen vuoteeseen (ALS-potilas), sähkösätkyyn ja nostoapuvälineisiin, joita perheenjäsen tai avustava henkilö käyttää. Palliatiivisen hoidon aikana saattohoidossa tai jossain muussa vakavan sairastumisen tilanteessa voi olla tarvetta, että koti toimii

kotisairaalaan. Toisena esimerkkinä heikkonäköisellä näkövammaisella henkilöllä lukutelevisiolle ja tietokoneelle pitää olla kiinteä paikka asunnossa.

Lisäksi vammaisella ja pitkäaikaissairaalla henkilöllä on tarvetta erilaisiin palveluihin ja henkilökohtaiseen apuun, joiden saanti saattaa mutkistua, mikäli vammaiseen henkilöön kohdistuu "muuttovaatimus tai pakko" tai hän ei voi annettua suositusta noudattaa ja toimeentulotukea alennetaan sen vuoksi.

Vammaisen henkilön asuntoon on tehty usein isojaakin asunnonmuutostöitä ja niitä voi olla vaikea saada uuteen asuntoon ja niiden tulisi olla valmiita ennen kuin vammaisen henkilö voi muuttaa. Tämä aiheuttaa yhteiskunnalle eli hyvinvointialueille isoja kustannuksia ja päätöksentekoprosessit ovat usein pitkiä. Vammaisella henkilöllä ei myöskään ole varaa maksaa kahta asuntoa samaan aikaan ja vanhasta asunnosta tulee purkaa ainakin jossain tilanteessa aiemmat asunnonmuutostyöt ja nämä kustannukset jäävät usein asukkaalle itselleen.

Lähteet:

Amnesty Internatiol (2025) *"Joudun valitsemaan ruuan ostamisen ja vuokran maksamisen välillä"* – leikkauspolitiikan vaikutukset riittävään asumiseen Suomessa.

<https://www.amnesty.fi/uploads/2025/04/amnesty-raportti-riittava-asuminen-2025.pdf>

Mahous, Nadine; Seppä, Meeri; Luotonen, Niilo (2025): Häädöt Suomessa 2015–2024. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

https://doria.fi/handle/10024/192835?fbclid=IwQ0xDSwK_thdleHRuA2FIbQIxMAABHvI9yB2Q5ign3e1knLUEUDAVXoowzXblhDYqwlGf8ef_QQ-UBguDXqLplFrV_aem_X6sVOIPsFyXlaH6q7RSSrg

6. Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Vaikutusarvioinneissa tulisi myös huomioida pitkäaikaissairaat, vammaiset henkilöt sekä sitovassa hoitovastuussa olevat henkilöt ja/tai kotitaloudet.

Arvioitaessa esityksen suhdetta perusoikeuksiin, tulisi myös arvioida asettaako ehdotus ihmisiä ilman perustetta eriarvoiseen asemaan esimerkiksi terveydentilan, vamman tai sitovan hoivasuhteen vuoksi.

Vaikka tietojen luovuttamista on arvioitu suhteessa perustuslain yksityisyyden suojaan ja EU:n tietosuojaan, ei vastaavaa arvioita ole tehty suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityisyydensuojaan (erityisesti artikla 8) ja syrjinnän kieltoon (artikla 14 ja lisäprotokolla 12).

Työvoimapalvelujen tulisi kuitenkin aina perustua työnhakijan palvelutarpeeseen eikä niiden lähtökohtaisena järjestämisperusteena tulisi pitää etuuteen liittyvien sanktioiden välttämistä. Myös lakiesityksen tavoitteissa esitetään, että ilmoittautuminen kokoaikatyön hakijaksi työvoimaviranomaiseen varmistaisi sen, että henkilö samalla siirtyisi työllistymistä edistävien palvelujen piiriin. Työvoimapalvelujen järjestämiseen kohdennettua rahoitusta on uudistettu eikä kaikissa kunnissa tai työllisyysalueella ole yhdenmukaisesti tarjolla työvoimapalveluja, joilla voisi pyrkiä välttämään perusosan alentamisen tai

työvoimapoliittiset sanktiot. Kunnilla ja työllisyysalueilla on mahdollisuus lainsäädännön puitteissa kohdentaa työllistymistä edistäviä palveluja ja hakijoiden, joiden ensisijainen palvelutarve on muualla kuin työllistymistä edistävissä palveluissa, ohjaaminen koko-aikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ja työttömyysetuuden piiriin ei välttämättä tarkoita työllistymistä edistäviin palveluihin ohjautumista. **(Poimittu Jyväskylän lausunnosta 19.6.2025)**

7. Muu lausuntopalaute:

Johtopäätökset kohdasta:

2 a § ja 2 b §-pykälien muotoilut ovat tulkinnanvaraisia siten, että niistä jää myös mahdolliseksi tulkinnaksi työkyvyttömän velvoite hakea osa-aikaisia töitä (2 a §:n vapautus oli ainoastaan koko-aikatyön hausta).

Pykälien muotoilua tulee tältä osin tarkentaa ja täsmentää, sillä lainsäätäjän tahtotila jää tässä epäselväksi. EAPN Fin:n Terveys- ja köyhyys- työryhmän näkökulmasta emme pidä tarkoituksenmukaisena asettaa työkyvyttömille työnhakuvelvoitteita, sillä heidät on jo tiukan seulan kautta todettu työkyvyttömiksi. Työhön paluun edellytyksiä ja mahdollisuuksia on viisasta vahvistaa, mutta sitä ei tule tehdä tälle työkyvyttömälle asiakassegmentille lisävelvoitteiden muodossa.

EAPN Finin Terveys- ja köyhyystyöryhmän lausunto

Laatinut:
Elias Vartio, puheenjohtaja
Tuula Paasivirta, koordinaattori
Riikka Mettälä, jäsen